

Utangaçlık Ölçeğinin Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları *

Abide Güngör **

ÖZET

Bu çalışmada, "Utangaçlık" ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bilgi verilmiştir. Araştırma, 1998-1999 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi ve Ticaret Turizm Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 300 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Söz konusu ölçek 20 maddelik 5 basamaklı Likert tipi bir ölçektir. Testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayısı .83; iç tutarlılığı saptamak amacıyla hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliği için "Benzer Ölçekler Geçerliliği" yöntemi uygulanmış ve bu amaçla "Sosyal Durumlarda Kendini Değerlendirme Envanteri" (SDKDE) kullanılmış, aradaki ilişki .78 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliliği amacıyla yapılan faktör analizi, ölçeğin tek boyutlu olarak değerlendirilebileceği sonucunu vermiştir.

Güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının sonuçları ölçeğin, herhangi bir engel ya da yanlılık olmaksızın, kullanılabilir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER : *Utangaçlık, Utangaçlık Ölçeği.*

SUMMARY : *The Development of Shyness Scale: Studies on the Validity and Reliability of the Scale*

In this study, some relevant details have been elaborated as related to the studies on the validity and reliability of recent "Shyness Scale" development efforts. The sample consisted of 300 undergraduates (girls and boys) from the Faculty of Vocational Education and that of Education on Tourism and Commerce, Gazi University, Ankara.

Scale used in the research was a 20-item Likert-type revised "Shyness Scale" with 5-point response format. In terms of retest reliability, the coefficient was calculated as .83 and the Cronbach Alpha coefficient regarding

the internal reliability consistency as .91. In testing the validity of the Scale, the Homogenous Scales Validity Measure and Self-Evaluation Inventory in Social Situations was utilized as sub-scales and its computed results have displayed a relatively high correlation of .78.

Factor analysis undertaken with a view to evidencing the construct validity of the measure indicated that the revised Shyness Scale might be taken as a one-dimension scale.

The results of the current study on the validity and reliability of the "Shyness Scale" revealed that it had all the specifications necessary for its use without any predictable hindrance or bias.

KEY WORDS: Shyness, Shyness Scale.

GİRİŞ

Kişilik konusundaki son incelemeler, insan davranışlarının anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Kişilerarası iletişimi kolaylaştıran veya güçleştiren etmenler incelenen önemli konular arasındadır. Kişiliğin öznel yanı olan "benlik", iletişimin merkezi, odak noktası olarak kabul edilebilir. Bir anlamda iletişim, "ben" in başkalarına anlatılmasıdır. Benlik insanın kendi iç dünyasıyla ve başkalarıyla kurduğu iletişimin hem ürünü ve hem yaratıcısı olarak da düşünülebilir. Benlik kişiliğin dışarıya yansıyan, başkaları tarafından algılanan, çözülen, anlaşılın, değerlendirilen, yorumlanan yönü, aynı zamanda onun sözlü ve sözsüz iletişim biçimi ve özellikleridir (Köknel, 1986).

Kişilerarası ilişkileri etkileyen önemli etmenlerden birisi de, başkalarının bulunduğu yerde fedirginlik ve kısıtlanma duygusu olarak tanımlanabilecek olan "utangaçlık" (Smith, Briggs, 1986) dir. "Toplumsal etkileşimden kaçınmak, toplumsal konulara gereğince katılmakta başarısız olma eğilimi" (Pilkonis, 1977, Akt: Goering-Cutspec, 1988), ya da "başkalarından çekinmek ya da

* Bu çalışma V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde (Eylül 1999) bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

onlarla iletişim kurmaktan kaçınmak yatkınlığı” (Mc Crosky ve Beatty 1986) olarak tanımlanan utangaçlık, çekingenlik ve iletişim kurma korkusu gibi farklı kavramlarla da incelenmeye çalışılmıştır.

Utangaçlık (Shyness) “Başkaları ile olan ilişkileri sırasında duyulan ve doğal davranışları ketleyen rahatsız edici duygu” (En, 1980) tanımında da g r ld ğu gibi, daha çok kişilerarası ilişkilerle ortaya çıkan bir durumdur.

Utangaçlık, genel olarak, iki biçimde incelenmektedir. Birinci biçimde, utangaçlık, kişinin içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak, ara sıra ortaya çıkan ve yaşanan bir durumdur. İkinci biçimde ise, geleneksel olarak, kişiliğin sürekli ve belirgin bir özelliği biçiminde düşünülmüştür. Bugüne dek yapılan deneysel çalışmaların çoğunda da utangaçlık, “kişilik özelliği” açısından ele alınmaktadır. Bu konudaki ilk alışmalar Cattell (1947) ve Guilford (1959) tarafından yapılmıştır (Akt: Smith, 1986).

Utangaçlık ve bununla bağlantılı kişilik yapıları üzerine yapılan araştırmaların büyük bölümünde, utangaç olan kişiler, utangaç olmayan kişilerle karşılaştırma yoluna gidilmiştir (Goerlin - Cutspec, 1989). Utangaçlık konusundaki çalışmalar daha çok davranışlar üzerinde odaklanmakla birlikte, bazı araştırmacılar “toplumsal kaygı” kavramını  ne sürmüşlerdir. Çünkü, bireyin toplumsal güçlüklerinin nedenleri ne olursa olsun, bunlar genelde “kaygı” kavramı ile ilişkili bulunmuştur.

Toplumsal ortamlardan ve bu ortamlarda bir eylemi gerçekleştirme durumunda kalmaktan kaygılanma ve kaçınma biçiminde kendini gösteren toplumsal kaygı, toplumun değişik kesimlerinde önemli sorunlara ve güç kaybına yol açan yaygın ve ciddi bir sorundur. Toplumsal kaygı, 1980 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından ayrı bir ruhsal bozukluk olarak kabul edilmiştir. DSM III’de, “kişinin başkaları tarafından inceleneceği ve utanç duyacağı Őekilde davranma korkusu ile toplumsal durumlarda ısrarlı ve mantıksız bir biçimde korku duyma ve bu durumlardan ısrarlı bir biçimde kaçınma isteği olarak” tanımlanmıştır (DSM III, 1980). Burns (1988), toplumsal kaygıyı, “başkalarının önünde duyulan tedirginlik, başkalarının dikkatli inceleme ya da uyarılardan veya yalnızca varlıklarından tedirginlik ya da rahatsızlık duymak” olarak tanımlamaktadır (Akt: Crozier, 1990).

Toplumsal kaygı ile benzerlik gösteren bir başka kavram da, “sosyal fobi” (toplumsal yıldığı)’dir. Sosyal fobide, kaygı duyulan toplumsal durumlardan kaçınma tepkileri daha sık olup, yaşam üzerinde daha sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir. DSM-III (1980), DSM III-R (1987) ve son olarak DSM-IV (1994)’te ise, toplumsal kaygı, ayrı bir bozukluk olarak tanımlanmayıp, sosyal fobi ile birlikte aynı başlık altında verilmiştir (Akt: Eren, 1997).

Kişinin “Başkalarının yanında küçük düşeceği, sıkıntı ya da utanç duyacağı bir biçimde davranacağı korkusu”, sosyal fobi (sosyal kaygı bozukluğu) olarak tanımlanmaktadır (Köroğlu, 1996). Sosyal fobinin başlıca özelliği, utanç duyulabilecek toplumsal ortamlardan ya da bir eylemin gerçekleştirildiği durumlardan belirgin ve sürekli bir korku duymaktır. Belli düzeyde toplumsal kaygı içeren utangaçlık, yaşam üzerindeki yaygın etkilere ve kararlı devamlılığa sahip toplumsal kaygıdan kesin olarak ayrılmaktadır (Esemenli, 1995).

Utangaçlık, güvensizlik sonucu ortaya çıkan, ocuk ve ergenlerde de sıklıkla görülen, çevreyle ilişki kurmak için gerçeklerden kaçma, sıklıma, az konuşma biçiminde görülen bir savunma mekanizmasıdır (Köknel, 1981). Utangalığın, utanmanın bir görüntüsü olduğu konusunda görüşler de vardır (Tomkins, 1963, Lizard, 1977, Akt: Crozier, 1990).

Erikson’un kuramına göre 1-3 yaş arası, otonomi ( zerklik, bağımsızlık) isteğinin belirlediği dönemdir. Bu evrede, ocuk birbirine karşıt duygu ve eğilimler üzerinde giderek bir denge kurmayı, seçim yapabilmeyi ve istenç (irade) yetisini geliştirir. Kendi benliğine saygısını yitirmeden, kendi kendini denetleyebilme duygusundan iyi niyet ve onur duygusu doğar. Kendini denetleyebilme becerisinin eksikliği ve dışardan denetimlerin aşırılığı oranında ise, kuşku ve utanç duyguları yerleşir. Bu dönemde ana-baba ve çevresinin aşırı baskılı veya anlamsız engellemeleri sürdürülürse, çocuğun serbest seçim yapma duygusu geliştirilmemiş olur. Ayrıca, çocuğu sürekli suçlu hissettirmek de onun zamanla utanç içinde olmasına neden olur. Sonuçta aşırı bağımlı, aşırı boyun eğen, aşırı utangaç, kuşkulu ya da isyancı veya kararsız bir kişilik gelişir (Ekşi, 1990).

“Utangaç”, “sıkılған” veya “ekingen” terimleri genellikle eş anlamda kullanılan sözcüklerdir. Oysa ekingenlik (timidity) “oğu kimsenin  rkeklik duymadığı durumlar karşısında hafif korku ve  rkeklik duyma

durumu" (Enç, 1980) olarak tanımlanmaktadır. Utangaçlık ve sıklıganlık arasındaki ayrımı incelendiğinde, sıklıganlığı, Assendorf'un (1984) "Bir kimsenin başkalarının gözündeki imajı ile, kendi standart imajı arasında farklılıklar görmesinin bir sonucu" olarak tanımladığı görülmektedir. Zimbardo (1977) ise, sıklıganlığı "Yeni insan ve durumlarla karşılaşıldığında birdenbire ortaya çıkan geçici duygusal tepki" (Akt: Crozier, 1990) olarak tanımlamıştır. Buna göre sıklıganlık olgusal bir durumdur ve bir aykırılıkla karşılaşıldığı zaman ortaya çıkmaktadır. Coopersmith de (1967), düşük düzeyde özsaygının, çoğu kez utangaçlıkla eş anlamında tutulduğunu öne sürmüştür.

Zimbardo (1977), utangaçlığı, toplumsal bir rahatsızlık olarak nitelemektedir (Akt: Prisbell, 1985). Zimbardo ve Pilkonis gibi toplumsal etkenlere ağırlık veren Stanford araştırmacıları (1974 ve 1979), bireyin utangaçlık anlayışını, toplumsal beceri eksikliklerinin bir yansıması olmaktan çok, toplumla bütünleşme çabalarının etkisi altında kalan davranışlar olarak yorumlamışlardır (Akt: Crozier, 1990). Bu konuda yapılan çalışmalar, utangaç kimselerin, kaygılanmadan davranış kısıtlanmasına kadar varan düşünce saplantıları ile belirginleştiklerini; bu kişilerin, başkalarının kendilerini olumsuz biçimde değerlendirdiklerini düşündüklerini; kişilerarası ilişkilerde ve fiziksel yönden kendilerini başkalarından daha az çekici bulduklarını; iletişim sırasında da gözlemlerini daha çok başka yerlere çevirdiklerini göstermektedir. Utangaçlık düzeyi yüksek olan bireylerin, kişilerarası ilişkilerinin daha az utangaç olanlara göre, daha kısıtlı olduğu görülmektedir. Utangaç kişiler, etkileşimden kaçınmaya çalıştıkları için, başkaları ile konuşmaktan "korkarlar" ve bu nedenle konuşmaya hiç girmemeyi yeğlerler. Utangaç kimselerin kendileri ile ilgili olarak doğru algılamalara sahip olmadıkları ve düşüncelerini karşısındaki kişilere açıklamakta güçlük çektikleri görülmektedir (Burch ve Hamr, 1995; Prisbell, 1985; Uzuca, 1994; Bell, 1995).

Utangaçlık, Batı toplumlarında özellikle son yıllarda üzerinde oldukça fazla durulan bir konu olmuştur. Utangaçlık bizim toplumumuzda da, oldukça fazla görünmesine karşın bir sorun olarak görülmemekte, insan davranışının doğal bir yönü olarak kabul edilmektedir (Dilbaz, 1996). Hatta bu yön kadınlarda sevecenlik, duygululuk gibi, cinse özgü niteliklerden birisi olarak düşünülmektedir (Köknel, 1986).

Bu tartışmalar, utangaçlık konusunda bazı ölçme araçlarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ülkemizde "Toplumsal kaygı" ve "Utangaç" gibi utangaçlıkla zaman zaman eş anlamda kullanılan bazı ölçekler olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi Şahin ve Şahin (1997) tarafından geliştirilen Suçluluk-Utangaç ölçeğidir. Bu ölçek, ergen ve yetişkinler için geliştirilmiştir. Suçluluk ve utangaç alt boyutlarını kapsayan 29 sorudan oluşmaktadır. Diğer ölçek ise Liebowitz (1985) tarafından geliştirilen ve Türkiye'ye çevirisinin son şekli Eren (1997) tarafından yapılan "Sosyal Durumlarda Kendini Değerlendirme Envanteri"dir. Bu envanter yalnızca toplumsal kaygı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu çalışmada ise, kişinin kendisi ve çevresi ile olan iletişimde bir engel niteliğinde olan "utangaçlığı" ölçmek amacıyla kapsamlı bir araç oluşturularak geliştirilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Utangaçlık ölçeğini geliştirmek amacıyla iki aşamalı bir çalışma yapılmıştır. Birinci aşama ölçek geliştirme işlemini kapsamaktadır. Bu aşama, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin çalışmaları da içermektedir. İkinci aşamada ise, geliştirilen ölçeğin daha geniş bir örneklem (510 kişi) grubunda uygulanması yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin birinci aşamasında yer alan çalışmalarla (geliştirme, güvenilirlik ve geçerlikle) ilgili bilgiler verilmiştir.

Utangaçlık Ölçeğinin Geliştirilmesi

Ölçeği geliştirme çalışmalarında iki aşamalı bir yol izlenmiştir.

İlk olarak Cheek (1990) tarafından geliştirilen, geçerlik (.96) ve güvenilirliği (.88) yüksek olan "Shyness Scale", "Utangaçlık Ölçeği"nin Türkçe'ye çevrilmesiyle başlanmıştır. 13 madde olan ölçek İngilizce'yi ve Türkçe'yi iyi bilen bir kişi, ayrıca Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında uzman ve İngilizce'yi iyi bilen bir kişi tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiştir. Türkçe'ye çevrilen ölçek, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında uzman 10 öğretim elemanına verilmiş ve kendilerinden, anlatımları, "utangaçlığı" yansıtır yansıtmadığı açısından incelemeleri istenmiştir. Öğretim elemanlarının incelemesi sonucunda bazı ifadeler değiştirilerek ölçek uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

İkinci aşamada da Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim

Fakültesi ve Ticaret-Turizm Eğitimi Fakültesi'nin çeşitli sınıflarında öğrenim gören kız ve erkek 300 öğrenciye "kendilerini hangi durumda utangaç hissettiklerine" ilişkin açık uçlu bir soru sorulmuş ve öğrencilerden alınan cevaplar listelenmiştir. Listeleme sırasında benzer ve birbirine yakın olan anlatımlar birleştirilmiştir. Ayrıca, öğrencilerden elde edilen maddelerde, Cheek'in utangaçlık ölçeğinde aynı veya benzer olan maddeler çıkarılmış, sonuçta öğrencilerden elde edilen 7 madde Cheek'in 13 maddelik leğine eklenmiş ve 20 maddelik yeni bir ölçek oluşturulmuştur. Bu yeni lek, Tablo 1'de verilmektedir.

Utangaçlık leği maddeleri, çeşitli durumlarda genelde bireylerin kendilerini ne kadar utangaç olarak algıladıklarına ilişkin 5'li Likert tipi bir ölçektir. Bireylerden ölçekteki her bir maddenin karşısında yer alan (1) bana hiç uygun değil, (2) uygun değil, (3) kararsızım, (4) bana uygun ve (5) bana çok uygun seçeneklerinden birisini seçmeleri istenmektedir.

Ölçeğin Puanlanması

Utangaçlık leği, 20 maddeden oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puanın yüksek olması, bireyin kendisini "utangaç" olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir.

Verilerin çözümlenmesi

Ölçeğin tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı ile saptanmıştır. Ayrıca ölçeğin testin tekrarı yöntemi ile güvenilirliğini saptayabilmek amacı ile ölçek 78 öğrenciye 3 hafta ara ile iki kez uygulanmıştır.

Bulgular

Ölçeğin güvenilirliği, biri testin tekrarı, diğeri iç tutarlılık olmak üzere iki yolla hesaplanmıştır. Ölçeğin 78 öğrenciye üç hafta ara ile iki kez uygulanması sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı .83'dr. Ölçeğin iç tutarlılığını saptamak amacıyla hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ile .91'dir.

Ölçeğin maddelerinin yapı geçerliliğini, çok boyutlu olup olmadığını anlamak amacı ile temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda 20 maddenin toplam 3 faktörde toplandığı; ancak, maddelerin faktör yükleri incelendiğinde, 20 maddenin tümünün birinci faktörde toplandığı görülmektedir. Bu durum, ölçeğin tek boyutlu olduğunu kanıtlar niteliktedir. Faktörün zdeğerleri incelendiğinde, birinci faktörün özdeğerinin 7.78 olduğu grlmştir. Bu durum ölçeğin

Tablo 1

UTANGAÇLIK ÖLÇEĞİ*

1. İyi tanmadığım kişilerle birlikte iken kendimi tedirgin hissedirim.
2. Toplumsal ilişkilerde hiç rahat değilim.
3. Başkalarından herhangi bir konuda bilgi istemek bana zor gelir.
4. Arkadaş toplantıları ve diğer sosyal etkinliklerde genellikle rahat değilimdir.
5. Başkaları ile birlikte iken konuşacak uygun konuları bulmakta güçlük çekerim.
6. Yeni girdiğim bir ortamda utangalığımı yenmek uzun zaman alır.
7. Yeni tanıştığım insanlara doğal davranmakta güçlük çekerim.
8. Yetkili bir kişi ile konuşurken kendimi gergin hissedirim.
9. Sosyal yeterliliğim konusunda kuşkularım var.
10. Karşımdaki kişinin gözlerinin içine bakmak bana zor gelir.
11. Sosyal ortamlarda kendimi baskı altında hissedirim.
12. Tanımadığım kişilerle konuşmak bana güç gelir.
13. Karşı cinsten kişilerle birlikte iken daha utangaç olurum.
14. Topluluk önünde konuşmakta güçlük çekerim.
15. Kalabalıkta herkesin bakışlarını üzerimde hissetmekten rahatsız olurum.
16. Başkalarının yanında hata yapmaktan çekinirim.
17. Birisinden bir şey ödünç isterken güçlük çekerim.
18. Tek başıma alışverişe gitmekten çekinirim.
19. Başkalarına duygularımı açıklamakta güçlük çekerim.
20. Birisine dn verdiğim bir şeyi geri istemekten çekinirim.

* 1-13 maddeler, Cheek (1983)'in Utangaçlık leğinden alınmıştır.

aynı zamanda yapı geçerliliğinin de olduğunu göstermektedir. Faktör sonuçları, Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir.

Ölçeğin geçerlik çalışması için benzer ölçekler yöntemi uygulanmıştır. Benzer ölçekler geçerliği için “Sosyal Durumlarda Kendini Değerlendirme Envanteri” (SDKDE) uygulanmıştır. SDKDE’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Eren (1997) tarafından yapılmıştır. SDKDE 84 kişilik bir öğrenci grubuna “Utangaçlık” ölçeği ile birlikte uygulanmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. SDKDE sosyal kaygı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek “sosyal kaygı” ve “kaçınma” olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Elde edilen puanlara göre utangaçlık ölçeği ile SDKDE’nin kaygı ve kaçınma düzeylerinin toplam puanları arasındaki korelasyon .71, utangaçlık ile kaçınma boyutu arasındaki ilişki ise .78 olarak bulunmuştur.

Tablo 2
FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Sorular	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
S1	.52532	.00019	.08744
S2	.68484	.34302	.09000
S3	.56488	.06605	.35310
S4	.62758	.40477	.28183
S5	.65044	.32104	.08413
S6	.75782	.16871	.09936
S7	.64030	.23955	.14742
S8	.62408	.13220	.36029
S9	.66391	.01795	.28340
S10	.57240	.06952	.12430
S11	.70792	.06952	.09859
S12	.73425	.16245	.05225
S13	.72579	.02620	.00561
S14	.69511	.08150	.32286
S15	.67814	.26208	.34972
S16	.56667	.47971	.15587
S17	.50068	.49703	.25362
S18	.44711	.33804	.27493
S19	.60887	.21833	.30652
S20	.32895	.56463	.28369

Tablo 3
FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Sorular	Faktöriyet Ölçü	Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Yüzde
S1	.28361	1	7.78385	7.78385	38.9
S2	.59473	2	1.59649	1.59649	46.9
S3	.44813	3	1.06177	1.06177	52.2
S4	.63712				
S5	.53322				
S6	.61233				
S7	.48910				
S8	.53675				
S9	.52141				
S10	.34793				
S11	.54993				
S12	.56824				
S13	.52749				
S14	.59406				
S15	.65087				
S16	.57553				
S17	.56204				
S18	.38977				
S19	.51234				
S20	.50750				

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sürekli ve belirgin bir kişilik özelliği olarak görülen utangaçlık yalnız bireyin kendisini etkileyen bir durum değil, toplumsal yansımaları açısından da derinlemesine inceleme gerektiren bir konudur. Çünkü, “utangaç” olarak nitelenen kişilerin başkaları ile iletişim kurmaları kısıtlı olduğu gibi bu kişiler toplumsal görevlerini yerine getirme bakımından da sınırlılık içindedirler. Bu nedenle, utangaçlık, bir kişilik özelliği olarak ele alınacak bir konu değil, bir “kişilik sorunu” olarak incelenmesi daha doğru olacak bir konudur.

Bu sonucun ele alınabilmesi ve düzeltici önlemlerin uygulanabilmesi için öncelikle utangaç kişilerin saptanması gerekir. Bunun için bir ölçek geliştirilmesi gereği duyulmuş ve bu incelemede kullanılan Utangaçlık Ölçeği oluşturulmuştur.

“Utangaçlık” ölçeği beş basamaklı Likert tipi bir ölçektir. Üniversite düzeyindeki öğrencilere uygulanan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .91, testin tekrarı yöntemine göre güvenilirlik katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur. Öl-

Çeğin yapı geçerliliğinin faktör analizi ile incelenmesi, aracın tek boyutlu olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, aracın geçerliği için bir diğer kanıt olarak alınmaktadır.

Elde edilen tüm bu bulgular, utangaçlık leğinin gençlerin ve yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde bir engel oluşturan utangaçlık düzeyini saptamakta yararlı bir araç olarak kullanılabileceğini kanıtlar niteliktedir.

Utangaçlık leği ile gelecekte, lise düzeyindeki gençler için de güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları ile faktör analizi çalışmaları yapıldığında, utangaçlık konusunda daha geniş bilgi olanakları sağlanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- American, Psychiatric Association (1980). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM-III)**, 3. Edition, Washington D.C.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994). **Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı (DSM-V)** (ev. E. Kroğlu) Ankara Hekimler Yayın Birliği.
- Bell, E.B. (1995) Judgments of the attributs of a student who is talkative versus a student who is quiet in a class. **Journal of Social Behaviour and Personality**. Vol. 10, No: 4, 827-831.
- Bruch, M.A-Hamer, R.J., Heimberg, R.G. (1995). Shyness and public self consciousness: Additive or interactive relation with social interaction. **Journal of Personality**. 63:1, 47-63.
- Check, J.M-Briggs, S.R. (1990). Shyness as a personality trait. **Shyness and Embarrassment**. (Ed: Crozier, R.). Cambridge, Cambridge University Press.
- Check, J.M-Melchior, L.A. (1990). Shyness, self-esteem, and self-consciousness. **Handbook of Social and Evaluation Anxiety** (Ed: Leitenberg, H.), New York, Plenum Publishing.
- Coopersmith, S. (1967). **The Antecedents of Self-Esteem**. San Fransisco: W.H. Freeman and Company.
- Crozier, W.R. (1990). **Shyness and Embarrassment**. Perspectives from social psychology. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dilbaz, N. (1996) Sosyal fobi. **Popüler Bilim**. Ankara.
- Ekşi, A. (1990). **ocuk Genç ve Ana-Babalar**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- En, M. (1980). **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Eren, A. (1997). Üniversite ğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esemenli, S. (1995). Sosyal fobi ve diğer anksiyete bozukluklarında belirti dağılımı, anksiyete alanları ve sosyal ve anksiyete taramasına ilişkin bir araştırma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Goering, E-Cutspec, P.B. (1989). "The Web of shyness: A network analysis of Communicative Correlates" **Communication Research Reports**. Vol. 6. No: 2, 111-118.
- Köknel, . (1986). **Kişilik**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köroğlu, E. (1996). Sosyal fobi (Sosyal Anksiyete Bozukluğu). **Psycho Medicine**. 1(2), 13-19.
- Prisbell, M. (1985). Assertiveness, shyness and nonverbal communicative behaviours. **Communication Research Reports**. Vol. 2, No: 1.
- Smith, T.G-Jones-WStephen Brigs (1986). Shyness: conceptualization and measurement. **Journal of Personality and Social Psychology**. Vol: 51, No: 3, 629-639.
- şahin, N.H-şahin, N. (1997). Suçluluk-utanç leği. **Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan lekler** (Ed: Savaşır, I-şahin, N.). Ankara: Trk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Uzuka Y. (1994). Gaze during speaking as related to shyness. **Perceptual and Motor Skills**. 78. 1259-1264.